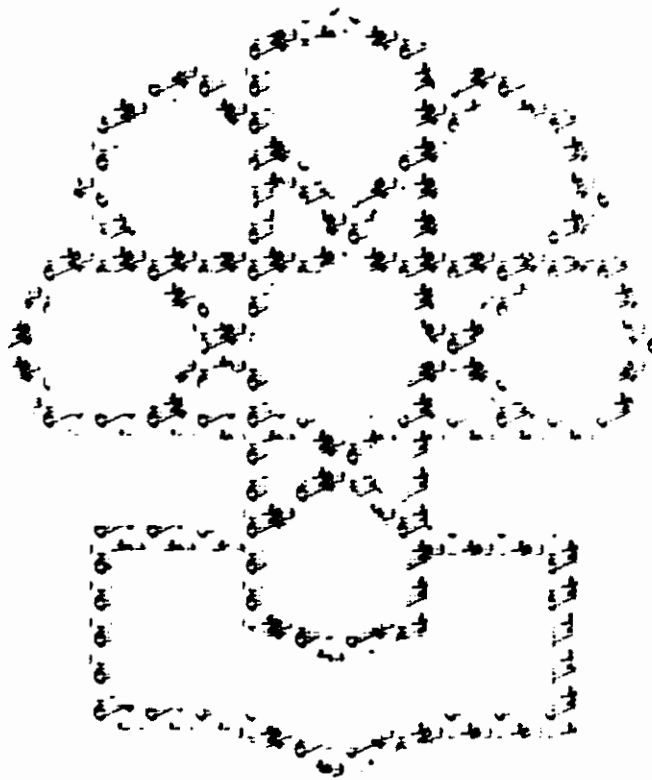

کارکرد جهاد دانشگاهی با نگاهی به رسالت و اهداف

معاونت پژوهشی

مرداد ۱۳۷۸

کار: گروه (۱) خدمات پژوهشی

کد گزارش: ۴۱۰۴۷۲۸

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
کتابخانه و واحد اسناد و اطلاع‌رسانی فارابی
شماره: ۱۱۵۵۷
تاریخ: ۷۸/۵/۲۳

بسمه تعالی

کارکرد جهاد دانشگاهی با نگاهی به رسالت و اهداف

کد گزارش: ۴۱۰۴۷۲۸

مقدمه

جامعه ایران از پیشینه درخشان فرهنگی برخوردار است و اندیشمندان این مرز و بوم با تکیه بر معارف غنی اسلامی زیباترین جنبه‌های فرهنگی را آفریده‌اند. همین فرهنگ، تهاجم اقوام بیگانه به کشور را مستهلک و مهاجمان را در خود مستحیل نموده است. به صورتی که اقوام مهاجم همچون ترکان، مغولان و تاتارها سرانجام سر تعظیم فرود آورده و جذب تمدن و فرهنگ اسلامی شده‌اند. لذا هرگاه ملت از فرهنگ و هویت خود بیگانه شده و یا به غفلت گرفتار شده است مغلوب اقوام بیگانه گشته و آنگاه اندیشمندان و بزرگان ملت با تکیه بر عناصر حیات بخش این فرهنگ مردم را بیدار کرده و بر سرنوشت خود حاکم گردانده است. در تاریخ معاصر نیز همین فراز و نشیب‌ها پیموده شده است. دوران قاجار زمان بی‌خبری سلاطین و غفلت مردم است. استعمار نوین نه با شمشیر و نیزه، بلکه با حربه دانش و تکنولوژی و با تطمیع خودباختگان بی‌هویت پیش می‌آید.

رفتار شاه و درباریان آنچنان غربی‌ها را وسوسه می‌کند که به بهانه یک سری قرارداد تجاری و اقتصادی از جمله قرارداد رژی قصد بلعیدن ایران می‌کنند. زمانی که همه چیز را در ید قدرت خود می‌بینند با روشن بینی و حکم میرزای بزرگ شیرازی که زعامت امت را بر عهده داشت مغلوب این ملت می‌گردند. شکست سنگین در واقعه تنباکو دشمن را به فکر فرو می‌برد تا عوامل بیداری و نجات مردم را شناسایی و ضربه کاری را وارد آورد. استعمار به درستی درمی‌یابد که رهبری امت و هویت اسلامی ملت عوامل اصلی قیام و پیروزی بوده است لذا حمله خود را با کوبیدن این عوامل شروع می‌کند. از یک سو عناصری را که در محافل خود همچون انجمن‌های فراماسونری پرورش داده بود به عنوان منورالفکر به میدان می‌فرستد و از سوی دیگر به تضعیف جایگاه رهبری که در جریان نهضت تنباکو قدرت خود را در بیداری و انسجام مردم به نمایش گذاشته بود می‌پردازد. حاصل این نبرد بی‌امان شهادت شیخ فضل‌اله نوری است که به تعبیر مرحوم جلال آل احمد به علامت برافراشته شدن پرچم استیلای غرب بر بام و سرای این مملکت بر سر دار رفت. باردیگر مدرس به نجات ملت آمد که با طناب استبداد به حیاتش خاتمه داده شد و باز قیام‌های اسلامی ۱۵ خرداد و ۲۲ بهمن و حاکمیت اسلام و نظام اسلامی که راهی حیات بخش و الگویی نوین ملت‌های تحت ستم گشود.

استعمار یک بار دیگر قدرت اسلام و نقش رهبری اسلامی را تجربه کرد. لذا این بار با برنامه‌ریزی دقیق‌تر و عناصر کارآموزده‌تر عمق و استراتژیک انقلاب اسلامی را هدف گرفت و با شیخون فرهنگی در صدد تاراج هویت و حیات امت برآمد. لذا این بار تکنولوژی، پول، فرهنگ، هنر و آنچه را داشت به خدمت گرفته و فرهنگ بدلی خود را بزرگ کرده که همچون گوساله سامری اسباب فریب ظاهرینان را فراهم آورد تا شاید ید بیضا و عصای معجزه‌گر موسوی را از نظرها و خاطرها پنهان سازد.

آن کسی که راه را می شناسد به خوبی درمی یابد که چاره کار پیروی از راه موسوی است پس می باید آرا و افکار و خط آن موسای زمان فراروی تمامی ملت قرار گیرد. این ملت خاطره ها از امام خود دارد و تجربیاتی گران بها اندوخته و می داند که نجات و حیاتش در گرو دنبال کردن راه امام یعنی همان اسلام ناب محمدی است.

اعلام صدمین سالگرد تولد امام به عنوان سال امام خمینی فرصت مغتنمی است که اندیشه ها و آرای آن رهبر الهی برای کلیه آحاد ملت به ویژه نسل جوان تشریح گردد. بی شک با ظهور جلوه های آن خورشید تابناک، یکایک مدعیان بدلی رنگ می یازند و جوانان عزیز می توانند با شناخت فرهنگ اصیل اسلامی شیخون دشمن را بی اثر سازند.

فصل اول - توسعه فرهنگی

یکی از اهداف جهاد دانشگاهی توسعه فرهنگی در سطح جامعه از طریق همکاری با حوزه و دانشگاه و سایر مراجع و نهادهای فرهنگی به خصوص برای نسل جوان است. با توجه به فعالیت نهادهای مختلف در امر فرهنگ، تعیین هریک و توزیع مسئولیت ها و برقراری هماهنگی لازم برای نیل به اهداف اجتناب ناپذیر است.

به طور کلی کشورهای در حال توسعه، توسعه فرهنگی را یکی از عوامل اصلی توسعه اقتصادی دانسته و برای نیل بدین منظور اختصاص منابع مالی برای امور فرهنگی را لازم می دانند. در جمهوری اسلامی ایران نیز توسعه فرهنگی با عنایت به معنای فرهنگ اسلامی می تواند ضمن تعالی بخشیدن به ملت، بسیاری از عیوب ساختاری نظام اداری و دستگاه های علمی و اداری کشور را با گرایش به حق، حق طلبی و عدالت خواهی برطرف نماید.

سیاست فرهنگی ما سیاست انقلاب اسلامی است و انقلاب اسلامی به معنای پایه و اصل بودن فرهنگ اسلامی در کلیه شئون فردی و اجتماعی می باشد. لذا باید بیشترین امکانات و عمده ترین تلاش ها و توانمندی ها برای تکامل و توسعه فرهنگ کشور مصروف گردد.

از جمله اصول مهم سیاست فرهنگی کشور که به خاطر میدان فعالیت جهاد می باید مورد توجه این نهاد قرار گیرد «تقویت تفکر و قدرت نقادی و انتخاب در عرصه تلافی و تعارض افکار» است. دانشگاه، خواه ناخواه در معرض افکار گوناگون قرار دارد چرا که محیط جوان و محیط فکری از پویایی ویژه ای برخوردار است و اگر خوراک مناسب خود را نیابد در معرض القانات مختلف قرار می گیرد. لذا هنگامی که صحبت از نقادی و قدرت انتخاب به میان می آید برخورداری از مبانی و نقد و آشنایی با فرهنگ خودی و بیگانه مطرح می گردد. در اینجا تحقق اصلی دیگر از سیاست های فرهنگی کشور، یعنی «فراهم ساختن شرایط و امکانات کافی برای مطالعه و تحقیق...» اهمیت می یابد. زیرا اثر گذاشتن بر قلب اهل دانش و عمق بخشیدن به نگرش آنان مستلزم کار علمی و تحقیقاتی است.

مطالعه حرکات و اقدامات دشمن نشان می دهد که برای سلطه فرهنگی بر کشور به دنبال برهم زدن معیارها و مخدوش کردن ارزش ها است و تنها در مجامعی که بتواند از خلاء فکری استفاده نماید می تواند نیروهای وابسته را به میدان فرستاده و افکار خود را القا نماید. حرکات اخیر عوامل استعمار در جمع

دانشجویان و میدان‌داری برخی عناصر وابسته و کم‌مایه نشان می‌دهد که هنوز استعمار از محیط دانشگاه قطع امید نکرده است. البته زمانی که حمایت‌های استکبار از ناآرامی‌ها و ترغیب آنان به شورش و بلوا آشکار شد بسیاری از توطئه‌ها رنگ باخت ولی آنها نیز تجربیات جدیدی به دست آوردند و به طور یقین نقشه‌های پیچیده‌تری طرح خواهند کرد.

اما این سؤال باقی می‌ماند که چگونه نهضت آزادی ورشکسته و حتی برخی از عناصر وابسته به گروه‌های سلطنت طلب - ولو در جمعی محدود - امکان تحرک تبلیغ و توطئه می‌یابند. به طور یقین این‌گونه حرکات در جمع آشنا با معارف اسلامی و فرهنگ انقلابی زمینه ظهور نمی‌یابد و از همین جا اهمیت و جهت اقداماتی که جهاد دانشگاهی می‌تواند در دانشگاه به انجام رساند روشن می‌گردد.

فصل دوم - جهاد دانشگاهی

۱- اهداف و وظایف

جهاد دانشگاهی یک یاز نهاد‌های انقلاب است که توسط ستاد انقلاب فرهنگی در سال ۱۳۵۹ تأسیس گردید. پس از تبدیل ستاد انقلاب فرهنگی به شورای عالی انقلاب فرهنگی اساسنامه این نهاد دستخوش تغییرات مکرر گردید تا در نهایت در سال ۱۳۷۰، اساسنامه فعلی جهاد دانشگاهی به تصویب رسید.

در اساسنامه فعلی دو وظیفه اصلی تحقیقات علمی و فعالیت‌های فرهنگی به عهده جهاد دانشگاهی گذاشته شده و از جهاد دانشگاهی به عنوان پل میان دانشگاه و بخش صنعتی - خدماتی کشور یاد شده است. سه هدف زیر به عنوان اهداف کلان جهاد دانشگاهی در اساسنامه آن ذکر شده است:

۱- گسترش تحقیقات و شکوفایی روحیه تتبع و استعدادها در سطح جامعه برای نیل به خود اتکایی؛
۲- توسعه امور فرهنگی در سطح جامعه از طریق همکاری با حوزه و دانشگاه و سایر مراجع و نهاد‌های فرهنگی به خصوص برای نسل جوان؛

۳- گسترش طرح‌های کاربردی و نیمه صنعتی از طریق پیوند با مراکز علمی و تحقیقاتی به منظور به کارگیری نتایج پژوهش.

در راستای تحقق اهداف فوق، بر طبق ماده سوم اساسنامه جهاد دانشگاهی مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی وظایف زیر بر عهده جهاد دانشگاهی گذاشته شده است:

۱- تبلیغ و ترویج فرهنگ و هنر اسلامی و برنامه‌ریزی فرهنگی و تربیتی و ایجاد آمادگی فکری و مکتبی در قشر جوان به خصوص دانش‌آموزان دبیرستانی و دانشجویان به منظور مقابله با غرب‌زدگی و انحرافات فرهنگی در چارچوب سیاست‌های فرهنگی کشور؛

۲- ایجاد تشکیلات مناسب به منظور تألیف، ترجمه و انتشار کتاب، نشریات و نتایج تحقیقات و مقالات علمی، فرهنگی و تولید مواد کمک آموزشی؛

۳- انجام دادن تحقیقات توسعه‌ای و کاربردی؛

۴- پی‌گیری طرح‌های تحقیقاتی جهاد تا پایان مرحله نیمه صنعتی و صنعتی؛

۵- ارائه خدمات علمی - فنی در زمینه‌های مختلف و مورد نیاز جامعه؛

۶- حمایت، تشویق و جذب دانشجویان و پژوهشگران جوان و مستعد و برنامه‌ریزی و ایجاد شرایط و

امکانات لازم به منظور فراهم آوردن زمینه فعالیت‌های علمی و پژوهشی آنان بر مبنای شناخت مشکلات واقعی و نیازهای تخصصی جامعه؛

۷- اجرای دوره‌های رسمی آموزش‌های علمی - کاربردی مطابق ضوابط و مقررات آموزش عالی؛

۸- ایجاد تشکیلات آموزشی و تحقیقاتی مطرح شده در بندهای این ماده براساس قوانین و مقررات آموزش عالی.

۲- نگاهی به عملکرد جهاد دانشگاهی در سال گذشته

جهاد دانشگاهی در راستای اهداف و وظایف فوق فعالیت‌های داشته است که اهم آن در سال گذشته به شرح زیر می‌باشد.

- ایجاد ۳۰ مرکز آموزشی در ۲۸ شهرستان

- در این راستا در سال گذشته بیش از ۱۳۰ هزار نفر از آموزش‌های کوتاه مدت جهاد دانشگاهی بهره‌مند شده‌اند همچنین مؤسسات آموزش عالی جهاد دانشگاهی در حال حاضر بیش از ۳۵۰۰ دانشجو دارند.

- مراکز آموزش عالی کاربردی جهاد دانشگاهی با همکاری دانشگاه جامع علمی کاربردی از سال گذشته فعالیت‌های علمی خود را آغاز کرد. در حال حاضر در ۹ مرکز از این گونه مراکز حدود ۳۰۰ دانشجو در مقطع کاردانی به تحصیل مشغول هستند.

در این قسمت جهاد دانشگاهی قصد دارد تا در سال جاری تعداد دانشجویان دوره کاردانی علمی کاربردی را ۵۰ درصد و تعداد مؤسسات ارائه‌کننده این آموزش‌ها را تا ۳۰ درصد افزایش دهد.

- در قسمت انجام طرح‌های تحقیقاتی نیز جهاد دانشگاهی سعی نموده که با انجام پروژه‌های تحقیقاتی و قبول سفارش از مراکز و نهادهای اجرائی به وظایف خویش در این بخش عمل نماید.

در چهار سال گذشته بیش از ۱۲۰۰ پروانه تحقیقاتی توسط جهاد دانشگاهی انجام شده است که از این تعداد ۱۰۰۰ پژوهش از طریق واحدها و دستگاه‌های اجرائی سفارش شده است.

- همچنین جهاد دانشگاهی در نظر دارد که در سال جاری اقدام به تأسیس یک شبکه اطلاع‌رسانی فرصت‌های شغلی برای فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها نماید که این اقدام می‌تواند به حل موضوع اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها که در حال حاضر یکی از معضلات اصلی جامعه ما است کمک نماید.

- اقدام دیگری که در سال جاری شاهد آن بودیم راه اندازی طرح «درمان در منزل» است که از این طریق ضمن ایجاد اشتغال برای پزشکان جوان، از اتلاف وقت بیماران و هزینه‌های سنگین ناشی از مراجعه بیماران به مراکز بهداشتی درمانی جلوگیری خواهد شد.

در این طرح که فعلاً مراحل اجرای آزمایش خود را می‌گذارند قرار است که در ۶۲ منطقه از تهران خدمات پزشکی، پیراپزشکی و پرستاری در منزل به بیماران ارائه گردد.

بنابراین اطلاعات موجود جهاد دانشگاهی حدود یک میلیارد ریال برای این موضوع اختصاص داده است و اگر این طرح مراحل آزمایشی خود را در شهر تهران با موفقیت طی کند به عنوان یک طرح ملی به تدریج در سراسر کشور اجرا خواهد شد.

فعالیت‌های فرهنگی در راستای یکی دیگر از اهداف و وظایف جهاد دانشگاهی می‌باشد. در این زمینه تاکنون بیش از ۱۰۰ نمایشگاه تخصصی کتاب در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور برگزار شده

است. همچنین تعداد زیادی مراسم جشن کتاب و اجرای مسابقات کتابخوانی در مراکز دانشگاهی کشور برگزار شده است.

همچنین بنا به برنامه ارائه شده معاونت فرهنگی جهاد دانشگاهی قصد دارد امسال به مناسبت یکصدمین سالگرد تولد حضرت امام (ره) سومین جشنواره سراسری طریق جاوید را برگزار نماید.

این جشنواره در بخش‌های گوناگونی شامل:

خوشنویسی، نقاشی، نگارگری، معرفی کتاب، پایان نامه برتر، مقاله نویسی، شعر و عکس برگزار می‌شود. همچنین طبق روال سنواتی، جهاد دانشگاهی ششمین دوره کتاب سال دانشجویی را در آبان ماه و سیزدهمین جشنواره تئاتر دانشجویی را در آذر ماه برگزار می‌نماید.

فصل سوم - جهاد دانشگاهی پل ارتباطی صنعت و دانشگاه

۱- دانشگاه، صنعت، توسعه

دانشگاه، یک عنصر حیاتی در فرآیند تکوین هر ملتی است. عنصری که غالباً توسعه، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی بدون آن ممکن نیست و نقش برجسته دانشگاه در توسعه به مفهوم اعم و توسعه صنعتی به مفهوم اخص آن، در دو فعالیت عمده یعنی آموزش و پژوهش نهفته است.

نقش آموزشی دانشگاه در فرآیند توسعه، بر تربیت نیروی انسانی استوار است و نقش پژوهش آن نیز در تحقیقات بنیادی و کاربردی که شرط لازم برای موفقیت توسعه صنعتی است، تبلور می‌یابد.

صنعت نیز به نوبه خود، نقش بسیار مهمی در توسعه هر کشور دارد. این نقش به حدی مهم و جدی می‌باشد که اصولاً برخی از صاحب‌نظران اقتصادی معتقدند که بدون دستیابی به تکنولوژی صنعتی، توسعه اقتصادی مفهومی ندارد.

بنابراین دانشگاه و صنعت دو رکن اساسی توسعه در هر جامع محسوب می‌شوند و همکاری بین این دو، شرط لازم برای موفقیت بخشیدن به فرآیند توسعه پایدار است.

متأسفانه در کشور ما از دیر باز این دو رکن به صورت منفک عمل می‌کرده‌اند و توجه جدی به نقش همکاری با یکدیگر در اعتلای کشور نداشته‌اند.

دانشگاه معمولاً فقط در حد تربیت متخصصین - که آن هم نوعاً مجموعه‌ای از محفوظات و تئوری‌ها را به همراه داشته باشند - عمل نموده است و کمتر به مسائل کاربردی پرداخته است. در این قسمت باید با کمال تأسف اظهار داشت که این مشکل دانشگاه نه فقط با بخش صنعت، بلکه در ارتباط با سایر بخش‌ها نظیر علوم اقتصادی، اجتماعی و تربیتی نیز وجود داشته است و شاید دانشگاه فقط در قسمت‌های پزشکی آن هم به خاطر ماهیت کاری این‌گونه رشته‌ها توانسته است به صورت کاربردی عمل نماید. دلیل آن را می‌توان در این امر جستجو نمود که در دانشگاه نظم خاصی برقرار است و بیشتر روحیه «دانش برای دانش» برقرار است و پژوهش‌های انجام شده در دانشگاه‌ها نیز نوعاً پژوهش‌های بنیادی یا پایه می‌باشند و کمتر وارد مقوله تحقیقات کاربردی و توسعه شده‌اند.

دلیل این مسئله را می‌توان در دو مسئله جستجو نمود. یکی ماهیت تحقیقات کاربردی و توسعه‌ای و دیگری صفا ارتباط بین دانشگاه و صنعت. در ارتباط با مورد اول می‌توان چنین گفت که ماهیت تحقیقات

کاربردی و توسعه‌ای به گونه‌ای است که دانشگاه‌ها کمتر امکانات لازم را برای انجام آن دارند زیرا تحقیقات کاربردی از زمانی که به صورت یک ایده مطرح می‌شود تا زمانی که قرار است به یک طرح نیمه صنعتی یا صنعتی تبدیل شود اغلب نیاز به تجهیزات و مواد و ابزارکاری دارند که دانشگاه‌های کشور ما معمولاً فاقد آن می‌باشند و در ارتباط با مورد دوم یعنی صنف ارتباط دانشگاه و صنعت که بحث اصلی این مقاله می‌باشد نیز باید به دو مورد اشاره نمود:

۱- ساختار صنایع کشور که از نوع صنایع وابسته است و این عوامل خود به خود از گرایش آن به تحقیقات داخلی می‌کاهد.

۲- نبود یک رابط قوی و هماهنگ‌کننده که امکانات و توانایی‌های دانشگاه‌ها را به صنعت و نیازهای صنعت را به دانشگاه منتقل نماید.

در قسمت بعد ضمن پرداختن به موانع ارتباط دانشگاه با صنعت به نقشی که جهاد دانشگاهی در این زمینه می‌تواند ایفا کند می‌پردازیم.

۲- موانع ارتباط دانشگاه با صنعت

هرچند که در قسمت قبل به‌طور مجمل به موانع ارتباط صنعت با دانشگاه اشاره شد اما به علت اهمیت موضوع در اینجا به تفصیل به موانع ارتباطی از سوی دانشگاه‌ها و همچنین از طرف بخش صنعت اشاره می‌شود و سپس به ارائه پیشنهادهایی برای حل این مشکلات می‌پردازیم و در انتها به نقشی که جهاد دانشگاهی در رفع این موانع می‌تواند ایفا نماید اشاره خواهد شد.

الف- موانع ناشی از عملکرد دانشگاه‌ها

۱- نحوه شکل‌گیری: دانشگاه در کشورهای غربی براساس نیازهای جامعه تأسیس شده است ولی ورود دانشگاه به کشورهای جهان سوم از جمله ایران فارغ از این نیاز و بیشتر به صورت الگوپردازی مستقیم بوده است. پس از پیروزی انقلاب نیز اقداماتی برای تطبیق وضعیت دانشگاه با نیازهای جامعه انجام شده است ولی هنوز تا بومی شدن این نهادها فاصله است. لذا از آنجا که شکل‌گیری دانشگاه در کشور ما در ارتباط با نیازهای جامعه از جمله در زمینه‌های صنعتی نبوده است این ارتباط به‌طور طبیعی برقرار نشده است.

۲- موانع آموزشی: نظام آموزشی دانشگاه‌های ما از دیرباز دارای ساختاری تئوریک بوده‌اند و کمتر آموزش‌های ارائه شده در دانشگاه‌ها قرین عمل بوده‌اند. با یک بررسی اجمالی در مجموعه واحدها و درس ارائه شده در رشته‌های مهندسی (که کاربردی‌ترین رشته‌ها در دانشگاه هستند) در می‌یابیم که مجموعه واحدهای پایه و تئوریک که تدریس می‌شود به مراتب بالاتر از واحدهای کارگاهی و عملی می‌باشند. این مسئله باعث می‌شود که نیروهایی که در دانشگاه‌ها تربیت می‌شوند در حین تحصیل از مسائل صنعتی دور باشند. در ضمن پس از فراغت تحصیل مستعدترین این نیروها مجدداً جهت تدریس جذب دانشگاه‌ها می‌شوند بدون این که تجربه صنعتی لازم را کسب کرده باشند که این مسئله به نوبه خود در جریان تدریس این افراد به دانشجویان نسل بعدی اثر می‌گذارد و در حقیقت تجربه صنعتی قابل توجهی در بضاعت مدرسان و اساتید وجود ندارد که بخواهد منتقل شود.

۳- موانع تحقیقاتی: دیوانسالاری، تشریفات اداری، کمبود تجهیزات و مواد، پایین بودن سطح بودجه‌های تحقیقاتی، بالا نبودن سطح دستمزد اساتید برای ساعات عملی و همچنین حق التدریس ناچیز جهت ساعات

راهنمایی پروژه‌های کارشناسی و قوانین دست و پاگیری که مانع کسب درآمد استادان دانشگاه‌ها از طریق قرارداد با صنایع می‌شود و نبود یا کمبود منابع اطلاعاتی از جمله عواملی هستند که امکان فعالیت‌های تحقیقاتی را در دانشگاه‌ها کند می‌کنند. از طرفی مشکلات مالی عمومی جامعه باعث می‌شود که اساتید به طرف تدریس بیشتر سوق پیدا نمایند. این مسئله باعث می‌شود به موازات آن وقتی برای تحقیق و پژوهش باقی نماند. مسئله دیگری که در این زمینه وجود دارد این است که فعالیت‌های تحقیقاتی دانشگاه‌ها بیشتر تبدیل به محملی برای بالا بردن وجهه علمی دانشگاه‌ها شده است تا این که واقعاً بخواهد مشکلی از مشکلات جامعه و صنعت را حل کند. اگر به ساختار پژوهش‌ها و تحقیقات سالیان گذشته دانشگاه‌ها و مؤسسات مراکز آموزش عالی بنگریم به خوبی متوجه می‌شویم که بسیاری از تحقیقات انجام شده که معمولاً در لیست‌های بلند بالا و در کتاب فعالیت‌های پژوهشی درج و منعکس شده‌اند. از تحقیقات غیر مرتبط بانایز صنایع و برهه فعلی از زمان که کشور احتیاج به سازندگی و رشد و توسعه صنایع دارد می‌باشند.

ب- موانع ناشی از ضعف صنعت در کشور

۱- درونزایی نبودن صنعت در کشور: صنعت کشور ما متأسفانه از بدو ایجاد آن متکی به خارج بوده و کمتر درونزا می‌باشد. یکی از ویژگی‌های صنایع وابسته و غیر درونزایی است که اصولاً خرید و انتقال فن آوری از خارج بسیار سریع‌تر و در اکثر اوقات ارزان‌تر از هرگونه تحقیق و بررسی برای دستیابی به فن آوری داخلی می‌باشد. بنابراین طبیعی است که صاحبان صنایع که نوعاً دید تجاری و سودآوری به سرمایه و صنعت خویش دارند رغبت کمتری به تحقیقات داشته باشند.

۲- نداشتن اطمینان به دانشگاه: صنعتگران ما هنوز این اطمینان را پیدا نکرده‌اند که دانشگاه‌ها واقعاً بتوانند از طریق تحقیق و توسعه مشکلات آنها را با استفاده از نیروهای بومی و فن آوری داخلی حل کنند. غیر از دلیل گرایش دانشگاه‌ها به تحقیقات بنیادی که در قسمت قبل ذکر گردید عامل اصلی دیگری وجود دارد که نبودن سیستم اطلاع‌رسانی صحیح از سوی دانشگاه‌ها به صاحبان صنایع می‌باشد. اگر دانشگاه‌ها تحقیقات کاربردی و توسعه‌ای خویش را با استفاده از روش‌های مناسب و تبلیغات کافی به اطلاع صاحبان صنایع برسانند احتمالاً این جو عدم اطمینان می‌تواند تا مقدار زیادی برطرف گردد.

شرکت دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی در نمایشگاه‌های بین‌المللی صنایع و عرضه نمودن تجارب و یافته‌های خویش در کنار سایر مؤسسات خارجی می‌تواند یکی از روش‌های تبلیغاتی مناسب در این زمینه باشد.

۳- نقش جهاد دانشگاهی

جهاد دانشگاهی به عنوان نهادی که از بطن دانشگاه به وجود آمده و پس از رشد در محیط دانشگاهی به درون جامعه راه پیدا نموده است و از طرفی قوانین و دیوانسالاری موجود در دانشگاه‌ها را کمتر به همراه دارد می‌تواند بسیار از موانع و مشکلات فوق را حل نماید.

جهاد دانشگاهی با توجه به منابع مالی که در اختیار دارد و همچنین با شناختی که از وضعیت موجود صنایع کشور در طی سال‌های گذشته آموخته است می‌تواند به عنوان محملی مناسب برای رشد و توسعه تحقیقات صنعتی عمل نماید و ایده‌های موجود در دانشگاه‌ها را به طرح‌های نیمه صنعتی و صنعتی تبدیل

نماید و همچنین مشکلات بخش صنعت را بررسی و گردآوری نموده و آن را به صورت پروژه‌های کوچک در اختیار دانشگاه‌ها قرار داده و به اصطلاح به آنها سفارش دهد.

خوشبختانه چنانکه در قسمت عملکرد جهاد دانشگاهی ذکر شد این نهاد توانسته است تا حدودی در راستای وظایف محوله به این مهم جامه عمل بپوشاند. جهاد طی چهار سال گذشته بیش از ۱۰۰۰ مورد سفارش پروژه از بخش صنعت و بیرون دانشگاه قبول و تبدیل به طرح‌های نیمه صنعتی و صنعتی نموده است. اما هنوز راهی طولانی در پیش دارد و علی‌الخصوص باید سعی نماید که همان‌گونه که در اساسنامه آن ذکر شده به عنوان پل ارتباطی بخش صنعت با دانشگاه، نیازهای صنایع را با پذیرفتن سفارش پروژه به داخل دانشگاه‌ها برده و تبدیل به پروژه‌های کوچک‌تر نماید و خود به عنوان مجری به مراحل انجام آن نظارت داشته باشد.

جهاد دانشگاهی با توجه به ماهیت حقوقی و مالی خود می‌تواند به راحتی با بخش صنعت قرارداد تجاری منعقد کند به نحوی که نگرانی بخش صنعت از عدم به انجام رسیدن تحقیقات دانشگاهی را مرتفع سازد.

فصل چهارم - رهیافت

الف - در ارتباط با دانشگاه‌ها

۱- توجه بیشتر به پروژه‌های پایان تحصیلی: از طریق بازنگری در اهداف و انتظارات از این پروژه‌ها. پروژه‌های پایان تحصیلی دوره کارشناسی اگر درست سازمان دهی و هدایت شود می‌تواند به مثابه قطعه‌ای کوچک از یک سیستم منجر به انجام پروژه‌های بزرگ گردد.

۲- توجه به واحد کارآموزی: به نظر می‌رسد کارآموزی‌های موجود بیشتر جنبه فرمالیته و ادای تکلیف دارند تا قصد آشنایی دانشجویان با صنعت. باید با برنامه‌ریزی لازم و اختصاص حداقل یک ترم قبل از فارغ التحصیل شدن به کارآموزی. بهره‌برداری لازم جهت آشنایی و کسب تجربه هرچه بیشتر دانشجویان از محیط‌های صنعتی به عمل آید.

۳- افزودن ساعات دروس عملی در رشته‌های مهندسی و کاهش تعداد واحدهای پایه و عمومی: در اکثر رشته‌های مهندسی بخش اعظمی از زمان تحصیل دانشجویان به گذراندن واحدهای پایه و عمومی صرف می‌شود که معمولاً نقش چندانی در دروس مهندسی و کار در فضاهای صنعتی ندارند. در این راستا می‌توان با کاهش دروس پایه به حداقل و بسنده نمودن آشنایی اجمالی دانشجویان با مطالب علوم پایه. زمینه لازم را برای افزایش هرچه بیشتر دروس کارگاهی و آزمایشگاهی و همچنین حضور در مراکز صنعتی و بازدیدهای علمی تجربی از این مراکز فراهم آورد.

۴- تمامی واحدهای کارآموزی در پایان دروس نظری و عملی باشد که دانشجویان بتواند تمامی اندوخته‌های علمی خویش را در بومه آزمایش و به صورت تجربی امتحان نماید.

۵- تعیین موضوع کارآموزی با هماهنگی استاد و سرپرست کارآموزی و هدایت مستمر استاد در تمامی مراحل کارآموزی.

ب- در ارتباط با صنعت

- ۶- مزیم شدن واحدهای صنعتی به پذیرش کارآموزان.
- ۷- مزیم شدن واحدهای صنعتی و کارخانجات به پرداخت درصد اندکی از درآمد خود به امور مربوط به تحقیقات؛ این مبلغ می تواند جایگزین بخشی از نیم درصد شهرداری که در حال حاضر اخذ می شود یا ۲ درصد آموزش و پرورش از فروش کارخانجات گردد و مجموع پول در اختیار دفتر ارتباط با صنعت یا جهاد دانشگاهی و صرفاً در ارتباط با گسترش ارتباط صنعت با دانشگاه و این گونه مسائل هزینه گردد.
- ۸- ارائه تخفیف های مالیاتی یا تشویق هایی نظیر اختصاص ارز به کارخانجاتی که کارآموز بیشتری می پذیرند یا برای حل مشکلات فنی خویش و امور تحقیق و توسعه ای خود با دانشگاه ها قرارداد منعقد نمایند.

ج- در ارتباط با جهاد دانشگاهی

- ۹- جهاد دانشگاهی باید سعی نماید در راستای رسالت خویش به عنوان پلی میان صنعت و دانشگاه عمل نماید. ارزیابی مسائل توسعه ای کارخانجات یا مؤسسات و گردآوری دقیق آنها و تشکیل بانک اطلاعاتی، می تواند اولین گام در این زمینه باشد.
- ۱۰- همچنین پیشنهاد می گردد که بخشی تحت عنوان ارتباط دانشگاه با صنعت در این نهاد تأسیس شود تا بتواند بین مسائل را به صورت جدی پیگیری نماید.
- ۱۱- بخشی از دوره های آموزش پاره وقت جهاد دانشگاهی با انعقاد قراردادهای لازم با کارخانجات به بازآموزی کارگران بخش صنعت اختصاص یابد. این مهم می تواند در عین رفع بخشی از نیازهای علمی کارخانجات باعث افزایش انگیزه کار در کارگران واحدهای صنعتی باشد.